

У СВІТІ ВЛАСНИХ НАЗВ

<https://doi.org/10.37919/0201-419X-2025.102.16>

УДК 811.161.2'373.21:711.581

ПРО ЩО РОЗПОВІДАЮТЬ НАЗВИ СУЧАСНИХ ЖИТЛОВИХ КОМПЛЕКСІВ

ФЕДАК
Софія Андріївна,

кандидат філологічних наук, доцент
кафедри української та іноземних
мов,
Тернопільський національний тех-
нічний університет ім. Івана Пулюя;
вул. Руська, 56, Тернопіль, 46000;
e-mail: sofiyaharbuz@gmail.com
ORCID: 0000-0001-5378-4572

Sofia
FEDAK,

Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor of Ukrainian and
Foreign Languages Department,
Ternopil Ivan Puliui National Technical
University;
56 Ruska St., Ternopil 46000, Ukraine;
e-mail: sofiyaharbuz@gmail.com

У статті схарактеризовано семантику та способи творення назв житлових комплексів на прикладі будівель, споруджених у Тернополі від початку 2000-х років. Проаналізовано питоми українські назви, а також урбаноніми, які містять аббревіатури та елементи іншомовного походження. Досліджено можливий вплив зовнішніх позамовних чинників (економічного становища держави та її громадян, зарубіжних культурних впливів тощо) на способи іменування споруд житлового призначення. Виокремлені урбаноніми класифіковано за значенням та способами творення. Визначено найбільш продуктивні моделі творення цього класу онімів.

Ключові слова: власні назви, урбанонім, семантика, житловий комплекс, соціокультурний чинник, аббревіатура, англiзм.

В останні роки в Україні набула поширення тенденція присвоювати назви житловим комплексам та спорудам, на відміну від радянських та пострадянських часів, коли будинки та житлові квартали можна було розрізнити лише за адресою, або за назвою (романтичною, гумористичною, дотепною), яку їм давали мешканці. Наприклад, у Тернополі до таких належать будівлі *Шоколадка* (фасад багатопверхівки облицьований плиткою кольору темного шоколаду), *З сонечком* (на одній зі стін мозаїкою викладене сонце), *Китайська стіна* (багатопверхівка, завдовжки кілька сотень метрів, на проспекті Степана Бандери), *Студентські сльози* (будинок поблизу одного із ЗВО, у якому певний час проживали викладачі). Без сумніву, такий перелік дотепних народних назв є в кожному українському місті. Натомість практика сучасної урбанонімії тяжіє до традиції естетичної номінації.

Сучасні дослідники української урбаністичної номінації здебільшого зосереджують увагу на семантиці урбанонімів. На прикладі власних назв Києва [Радзівська 2021: 3–16] та Вінниці [Павликівська, Прокопчук 2004: 95–99] проаналізовано способи творення міських онімів та особливості їх заміни на нові. Урбаноніми Тернополя схарактеризовано у праці Г. Бачинської та М. Тишковець [Бачинська, Тишковець 2014: 15–18]. Новий підхід до класифікації урбанонімів на багатому історичному, географічному та ономастичному матеріалі Львова апробовано в дослідженні М.Л. Долинської [Долинська 2018: 153–170]. Однак назви сучасних житлових комплексів досі не були предметом спеціального вивчення.

Зауважимо, що тенденція присвоювати назви житловим спорудам – не суто українська і тим паче не регіональна. Інтенсивна розбудова міст актуалізує проблему називання ново-збудованих об'єктів, а коректність їх назв спричинює суспільне протистояння: забудовники прагнуть залучити максимум механізмів для підняття ринкової вартості своїх проєктів і не завжди зважають на потребу збереження історичного сере-

довища, національно-культурних рис країни загалом, окремих поселень чи мікрорайонів зокрема; натомість громадські діячі й фахівці прагнуть зберегти «топонімічне обличчя» місцевості [Bandun 2021].

Вдала назва житлового комплексу приваблює потенційних покупців, а отже, слугує додатковим потенційним чинником забезпечення прибутку забудовникам. Тому створення влучних назв за кордоном є окремим напрямом роботи спеціальних компаній [Reloy 2022; How property 2020].

У колі нашої уваги назви сучасних житлових комплексів, збудованих у Тернополі від 2000 року. Аналіз їх походження і семантики уможливить простеження тенденцій у творенні такого роду власних назв, з урахуванням впливу соціальних та економічних чинників. За нашими спостереженнями, іменування бізнес-центрів у Тернополі засвідчує кілька тенденцій.

По-перше, найчастотнішими є назви, які для більшості міст асоціюються з комерційним успіхом і заможністю. Серед них *London* та *London House* – за назвою столиці успішної європейської країни, де вирує активне ділове життя.

Складнішим є семантичне навантаження запозиченого топоніма *Broadway*, що вступає в мовну гру зі співзвучною назвою вулиці *Бродівська*, на якій розташована споруда. Варто врахувати, що в Нью-Йорку, звідки запозичена назва, це найдовша вулиця, яка асоціюється не з бізнесом, а з мистецтвом театру (тут розташований знаменитий театральний квартал).

Активне використання в написанні урбанонімів латиниці або латинських графем часто доречно, коли творці беруть за основу назви іноземних місцевостей. Проте дедалі помітнішою стає тенденція вживати англізми, написані латиницею, нехтуючи українськомовними відповідниками. Слушною в цьому контексті видається думка І.Д. Фаріон: «Основна причина навалних запозичень як барбаризації полягає в суспільно-психологічному чинникові. Носій на підсвідомому рівні визначає перевагу чужої мови над своєю, злегка і безперешкодно піддається впливові як моді, тенденції чи престижу» [Фаріон 2023: 102]. Отож в Тернополі маємо *Park Town* (паркове містечко), *SMART* (англ. розумний, яскравий, модний, жвавий).

Із-поміж урбанонімів, пов'язаних із місцем, де розташовані будівлі, варто згадати семантично прозорі назви ділових центрів *Парковий* (розташований біля парку, проте в іншому місці, доволі віддаленому від *Park Town*; така схожість, безумовно, може спричинити небажану плутанину й дезорієнтацію), *Поліський* (на вулиці Поліській).

Назва *Дія Бізнес K15* може видатися ребусом для гостей Тернополя. Проте місцеві мешканці, які добре знають одну з найбільших вулиць – *15 квітня*, розуміють лаконічне шифрування цієї назви у трьох символах – *K15*. Імовірно також, що *K15* – це розмовний варіант назви вулиці, популярний серед мешканців цього мікрорайону.

Частина назви приміського села *Байківці* (*Бай-*), яке майже злилося з Тернополем, увійшла до складу англомовної назви *БуCity*. Тут варто врахувати вдалу омонімію згаданого українського компонента й англійського прийменника *by* (*при, біля, поблизу*), поєднаного з іменником *city* (*місто*). Отже, створена внаслідок такого поєднання назва буквально може бути перекладена як *приміський*.

Вдало обігране місце розташування ділового центру – вулиця митрополита Андрея Шептицького – у назві *Андріївський*. У цьому разі вона може асоціюватися із чоловічим ім'ям *Андрій* (імовірно – ім'я власника будівлі) та ім'ям самого митрополита Андрея Шептицького.

Імовірно, що задум називання ЖК *Метрополь* мотивований наміром вказувати на центральне розташування будівлі, її величність і значущість. Це узгоджується із семантикою лексеми *метрополія*: «імперіалістична держава (від слова «держати»), що володіє колоніями; столиця; у Стародавній Греції місто-держава (поліс), яке заснувало свої поселення (колонії) на інших землях» [ЕУМ 3: 453].

Зафіксовано низку назв, які асоціюються із зовнішнім виглядом споруди – *Кристал, Плазма, Адамант* (давня форма слова *діамант*), а також побутову назву *Молоко*, походження якої пам'ятають тільки старожили.

Часто назви житлових комплексів створюють за моделлю «на + назва вулиці»: *на Шпитальній, на Острозького, на Білогірській, на Корольова, на Шептицького*. Іноді використовують

прикметникові утворення від назв вулиць, які, у свою чергу, мають відтопонімне походження (*Чернівецький* – на вул. *Чернівецькій*; *Київський* – на вул. *Київській*; *Львівський* – на вул. *Львівській*), чи від назв населених пунктів, які внаслідок розширення міста, стали його частиною (*Проняти* – від назви приміського села *Пронятин*; *Нові Байківці* – від назви місцевості у приміському селі). Пор. також інверсію та граматичну трансформацію в назві села *Гаї-Шевченківські*, яка надала новоутвореному урбаноніму особливого колориту – *Шевченківський Гаї*.

Окремі назви вулиць, на яких розташовані новобудови, поєднують кілька чинників: влучно описують місцевість, зберігають історичне підґрунтя, завдяки милозвучності навіюють романтичні асоціації. До таких належать назви *Глибока Долина*, *Новий Світ*, *Березова*, *Загребелля*, *Лісова*.

Для творення колоритних урбанонімів активно використовують і такі стилістично марковані одиниці, як архаїзми, діалектизми, рідковживані слова: *Файне місто*, *Східна Брама* тощо. Зокрема, слово *оград*, використане для називання житлового комплексу, не зафіксоване ні в словниках сучасної української мови, ні в діалектних словниках. Однак у старослов'янській мові відповідна лексема мала значення «огорожа», «город», «сад» [Белей 2001: 136]. Імовірно, функції назви житлової споруди мотивоване бажанням підкреслити її надійність, довговічність.

Слово *ватра* в мовній свідомості тернопольян тісно корелює з відомим великим місцевим підприємством-виробником освітлювальних приладів. Тому природним стало однойменне називання житлового комплексу, розташованого поблизу цього підприємства. На наш погляд, первинне лексичне значення діалектизму *ватра* («вогнище, багаття, черінь») тут істотно нівельоване.

Безпосередньо на локацію вказує назва багатоповерхівки *Набережна Вежа*, збудованої на березі ставу. Натомість назва чималого мікрорайону *Варшавський* не тільки не пов'язана з його розташуванням, а й певним чином суперечить йому, адже комплекс знаходиться на *Підволочиському шосе*. Очевидно, забудовники вважали цю назву недостатньо престижною для комерційного успіху нерухомості.

Частотний компонент урбанонімів – прикметники *затишний, рідний, сонячний* (*Затишний двір, Затишний дім, Рідний дім, Сонячна тераса*), також позитивно конотовані іменники (*Щастя, Комфорт Парк*), які є імпліцитними носіями ознак того, чого прагнуть покупці нерухомості.

Іноді твірними основами для нових назв стають звичні назви вулиць. Наприклад, на вулиці *Князя Острозького* збудовано будинок *Острозький*, на *Енергетичній* – квартал *Енергія*, на *Бандери* – *Бандери-Нова*.

Назву вулиці *Корольова* тернополяни орозмовлюють з метатезою всередині слова, вимовляючи її *Кольорова*. Будівельне підприємство використало цю особливість як маркетингову ідею: збудувавши серед одноманітних сірих радянських багатопверхівок житловий комплекс, розфарбований різними кольорами – *Кольоровий*.

Прийом мотивації урбаноніма ознакою кольору використано також для називання будинку *Аквамарин*. Незвичне забарвлення виділяє його і робить помітним на тлі забудови радянських часів.

Котеджні містечка – це типи житлових забудов, які особливо «зацікавлені» у вишуканих назвах. Дуже часто ці прагнення мають вияв в англійських формах (*West House, Club House, Victoria Garden, Freedom*) або в контамінаціях українськомовної частини в латинськомовному графічному оформленні та англійських додатків на зразок *city, side, town, village* (*Zlagoda City, Zlagoda-SIDE, Molodizhna Town, Best Village Байківці*).

На престижність будівлі іноді вказує апеліяція до відомості певних європейських курортів (як-от *Портофіно, Беладжіо* тощо). Так амбітні забудовники назвали будинки, розташовані неподалік від набережної Тернопільського ставу, де краєвид справді нагадує мальовничу панораму приморських міст.

Численна група номінацій, утворених від іншомовних назв, які передані кириличним письмом і містять іншомовні (здебільшого англійські) складники в кириличному написанні: *Престиж Хол, Престиж Апартаменти* (будівельна організація, яка спорудила це житло, – *Престижбуд*, що, ймовірно, і слугувало основою назви), *Централ Хол, Комфорт Таун плюс*.

Загалом аналіз урбанонімів Тернополя дає підстави стверджувати, що більшість із них утворені від назви місця, у якому розташований житловий комплекс. Це здебільшого найменування вулиць чи мікрорайонів, зокрема й історичних місцевостей. Популярними є утворення від іменників із семами ‘злагода’, ‘затишок’, ‘добробут’ тощо. Іноді – від архаїзмів і діалектизмів. Численна група новітніх урбанонімів – іншомовні запозичення (здебільшого англізми) та аббревіатури, які містять латинські літери. Це пов’язано з намаганням через назву надати сучасним житловим комплексам додаткової комерційної привабливості.

Бачинська Г., Тишковець М. Урбанонімна система міста Тернополя. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Мовознавство.* Тернопіль: ТНПУ, 2014. Вип. 2(24). С. 14–17.

Белей Л., Белей О. Старослов’янсько-український словник. Львів: Свічадо, 2001.

Долинська М. Новий підхід до методики класифікації урбанонімів (на прикладі Львова). *На межі між Сходом і Заходом. Матеріали Міжнародної конференції, присвяченої 90-літтю від дня народження Ярослава Дашкевича (13–14 грудня 2016 р., м. Львів).* Львів, 2018. С. 151–170.

Етимологічний словник української мови: у 7 т. За ред. О.С. Мельничука. Київ: Наукова думка, 1989. Т. 3: Кора – М.

Павликівська Н., Прокопчук Л. Місце урбанонімів у системі топонімічних одиниць міста Вінниця. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства.* 2004. Вип. 30. С. 95–99.

Радзієвська Т.В. Урбаністична номінація в контексті сучасних мовних процесів: функціонально-семантичний і лінгвокультурологічний аспекти. *Мовознавство.* 2021. № 4. С. 3–16. <https://doi.org/10.33190/0027-2833-319-2021-4-001>

Фаріон І. Англізми і протианглізми: 100 історій слів у соціокультурному контексті: монографія (зі словником). Львів: Свічадо, 2023.

How property names matter (or don't). *Daily nation.* July 02, 2020. URL: <https://nation.africa/kenya/life-and-style/dn2/how-property-names-matter-or-don-t--830828> (дата запити: 02.07.2020).

Reloy. What's in the name? Influence of unique and modern residential project names in real estate. *Real estate.* September 14, 2022. URL: <https://>

reloy.co/influence-of-unique-and-modern-residential-project-names-in-real-estate/ (дата запиту: 22.09.2022).

Ron Bandun. Ugly names of Korea's high-rise apartment brands. *The Korea Times*. November 9, 2021. URL: https://www.koreatimes.co.kr/www/nation/2023/12/113_318456.html (дата запиту: 11.09.2021).

REFERENCES

Bachynska, H., Tyshkovets, M. (2014). Urbanonymic system of the city of Ternopil. *Scientific notes of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. Linguistics*, 2(24), 14–17. Ternopil: TNPU (in Ukr).

Belei, L., Belei, O. (2001). *Old Slavonic-Ukrainian Dictionary*. Lviv: Svichado (in Ukr).

Dolynska, M. (2018). A new approach to the methodology of urbanonyms classification (On the example of Lviv). *On the border between East and West. Proceedings of the International conference dedicated to the 90th anniversary of Yaroslav Dashkevych's birth (December 13–14, 2016, Lviv)*, 151–170 (in Ukr).

Etymological Dictionary of the Ukrainian Language: in 7 vol. (1989). Vol. 3: Kora – M. Kyiv: Naukova Dumka (in Ukr).

Farion, I. (2023). *Anglicisms and anti-anglicisms: 100 Stories of Words in a Socio-Context: A Monograph (with Dictionary)*. Lviv: Svichado (in Ukr).

How property names matter (or don't). *Daily nation*. July 02, 2020. URL: <https://nation.africa/kenya/life-and-style/dn2/how-property-names-matter-or-don-t--830828> (accessed: 02.07.2020).

Pavlykivska, N., Prokopchuk, L. (2004). The place of urbanonyms in the system of toponymic units of Vinnytsia. *Actual problems of philology and translation studies*, 30, 95–99 (in Ukr).

Radziewska, T.V. (2021). Urban nomination in the context of modern linguistic processes: functional-semantic and linguistic-cultural aspects. *Movoznavstvo*, 4, 3–16 (in Ukr). <https://doi.org/10.33190/0027-2833-319-2021-4-001>

Reloy. What's in the name? Influence of unique and modern residential project names in real estate. *Real estate*. September 14, 2022. URL: <https://reloy.co/influence-of-unique-and-modern-residential-project-names-in-real-estate/> (accessed: 22.09.2022).

Ron Bandun. Ugly names of Korea's high-rise apartment brands. *The Korea Times*. November 9, 2021. URL: https://www.koreatimes.co.kr/www/nation/2023/12/113_318456.html (accessed: 11.09.2021).

Стаття надійшла до редакції
22.03.2025

Прийнято до друку 25.04.2025

Статтю опубліковано 29.09.2025

Received 22.03.2025

Accepted for publication

25.04.2025

Published on 29.09.2025

Sofia Fedak

WHAT THE NAMES OF MODERN RESIDENTIAL ESTATES REVEAL

The paper deals with the modern names of apartment houses which were built in the west Ukrainian region since the beginning of the 2000s. The subject of the article is up-to-date as the recent trends of naming locations are analyzed, which, in turn, shows the linguistic aspect of creating of proper names. The proper names characterized in the present research, not only are the linguistic phenomenon, they reflect the psychological and sociological state of the society.

In the presented article it is revealed that the most common names of residential areas are those whose names are derived from the names of locations they are situated, streets and boulevards, i.e. the things the local citizens are familiar with. These are mostly apartments designated for middle-class people and are averagely affordable.

Formation of another group of names has historical background since they come from archaic or dialect words that brings certain luxury to the sounding of locations themselves, demonstrating rich history and traditionalism of the place.

The most popular are noun constructions based on words whose lexical meaning is harmony, comfort, well-being, etc., as well as archaisms and dialects. A significant group of lexemes is made up of words of foreign origin (mostly Anglicisms) or abbreviations that also contain Latin characters. All of the above suggests that the purpose of naming modern residential developments is to make them commercially attractive. These observations make it possible to assert that in modern society there is a demand for traditional archaic values on the one hand, and on the other hand, the striving to adapt to foreign standards, and to imitate what exists abroad, introducing foreign words and names of foreign realities into everyday use, thereby trying to liken the environment of their own residence to them.

Key words: proper names, urbanonym, semantics, residential complex, socio-cultural factor, abbreviation, anglicism.